

# Sankofa sau bifurcația lui „a fi”



AURELIA COJOCARU

**E**u, punctul, într-o secțiune a spațiului, iar din centrul ființei mele un vector, o săgeată. Aș fi putut să merg înapoi sau înainte, spre trecut ori spre viitor... De fiecare dată aplicam schema aceasta pentru a-mi analiza experiențele, care, odată consumate, erau înghițite de amnezia prezentului. Acum însă încerc a învăța mișcarea în ambele sensuri, adică îmi asum principiul alimentării viitorului din trecut. Pentru că nu puteam să-l definesc exact, a trebuit să descopăr un simbol care să înglobeze răspunsurile pe care le căutam.

De fapt, Sankofa este un concept filosofic inerent culturii grupului etnolingvistic Akan, din Ghana, Togo și Côt d'Ivoire. Cea mai răspândită reprezentare grafică, se pare, este cea a unei păsări mitice care zboară înainte, privind totuși în sens opus vectorului corpului și, adesea, ținând în cioc oul înțelepciunii, ce reprezintă viitorul. Pictograma este rezumatul unui zbor într-o evoluție care conține, în mod obligatoriu, momente de reorganizare, de recapitulare a trecutului, acestea fiind generator al unui viitor mai bun. În realitate, Sankofa este imaginea unei păsări dispărute din Africa de Vest cu secole în urmă.

Sankofa se regăsește și ca simbol-proverb/aforism în limba Akan, într-un sistem de scriere cunoscut ca Adinkra, iar expresia ce îi corespunde (*se wo were fi na wosan kofa a yenki*) înseamnă *nu este tabu a te întoarce pentru a recupera ceea ce ai uitat/ai pierdut sau întoarce-te în trecut pentru a-ți con-*



*strui viitorul.* Numele sistemului de scriere se leagă de cel al unui rege legendar, care ar fi fost cucerit de poporul Ashante, renumit și pentru haine din materiale deosebite, de unde și conexiunea cu faptul utilizării simbolurilor Adinkra ca elemente decorative ale unor stoffe produse în Ghana (se cunoaște faptul că Adinkra semnifică *la revedere/adio*, materialele fiind utilizate în ritualurile funerare).

Fragmentând cuvântul și raportând la Akan, obținem: *san* (= *a se întoarce*) + *ko* (= *a merge*) + *fa* (= *a privi, a căuta și a lua*). Prin urmare, a evolua înseamnă a parcurge un drum continuu (și) spre trecut, pentru a găsi puncte de sprijin și a le transforma în atu. Prin Sankofa se subînțelege un principiu de bază al educației, ce rezidă în studierea profundă a istoriei, pentru imprimarea valorilor acesteia în parcursul noilor generații sau în acceptarea trecutului ca ghid pentru construirea viitorului.

Putem considera comportamentul misterioasei zburătoare drept o tactică a precauției, simbolul marcând, pentru Akan, în sistemul militar, secțiunea de care depindea conservarea patrimoniului și supraviețuirea societății, în general. În același timp, pasărea magică, privind înapoi, realizează întoarcerea

spre rădăcini sau spre locul din care a pornit, de unde și tangența cu recunoașterea lui *acasă* drept unică garanție a stabilității.

Sankofa poate semnifica și legătura dintre viață și moarte, circuitul care le leagă. În acest caz, e vorba de asumarea morții, notarea ei ca certitudine ori predispoziția spre obsesia acesteia.

Stabilind un paralelism între trecut și prezent, prin gestul întoarcerii, dar și puntea spre viitor, prin oul înțelepciunii, Sankofa reprezintă modelul individului care este responsabil de derularea prezentului, din a cărui rațiune se naște, de fapt, acest mod de exprimare a existenței momentane. E vorba despre un proces al autodefinirii, viziunii, consumării destinului.

Acest simbol mă face să reflectez asupra necesității unui echilibru între cele două dimensiuni (trecut și viitor); o abatere de la această egalitate ar echivala cu distrugerea sistemului de orientare. Or, orientarea, ca funcție de bază a rațiunii, se reflectă în parcurgerea unui traseu, anticipată de o recapitulare a ipostazelor trăite anterior.

Esențial e că orice eroare comisă în trecut poate fi rezolvată, astfel încât ea să devină primul pas în realizarea completă a potențialului. Tocmai de aceea este o tactică ineficientă ignorarea sau condamnarea slăbiciunilor complementare începutului, pentru că, în lipsa urmelor acestora, nu se poate palpa un grafic relevant al evoluției.

S-ar putea ca Sankofa să reprezinte un model al existenței creatorului, care își privește operele ca puncte ale traiectoriei, astfel studiindu-și ipostazele anterioare și transformându-le reverberația în vibrația pură a unui viitor act creator. 🐦